

Inspiratiebijeenkomst informatievoorziening

Leerkring gebiedsgerichte aanpak
ondermijnende criminaliteit

21 september 2021

Op dinsdag 21 september organiseerde het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid een inspirerende bijeenkomst voor de leerkring gebiedsgerichte aanpak ondermijnende criminaliteit over het thema informatievoorziening. Tijdens de online bijeenkomst legde mr Jolanda van Boven de deelnemers uit hoe je op zorgvuldige wijze informatie kunt delen als je multidisciplinair samenwerkt. Wouter van Andel van het Centraal Bureau voor de Statistiek ging in op het dashboard Zicht op Ondermijning en Metin Hakbilen, informatieadviseur bij de gemeente Amsterdam, vertelde meer over de praktische toepassing ervan.

INFORMATIE DELEN

Om criminaliteit efficiënt aan te pakken, is het belangrijk lokaal in te zetten op preventie en vroegsignalering in kwetsbare wijken. Hiervoor moeten meerdere partijen met elkaar samenwerken en dus informatie delen. Vaak wordt de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) als hindernis gezien om gegevens uit te wisselen. Onterecht, volgens mr Jolanda van Boven. Zij nam de deelnemers mee in vooral de mogelijkheden die de AVG biedt. Hieronder volgt een samenvatting. Daarbij moet uitdrukkelijk worden gemeld dat deze samenvatting géén juridisch advies is.

Beleidsvisie opstellen

In Overweging 4 van de AVG staat dat de verwerking van persoonsgegevens **ten dienste van de mens** moet staan. Het recht op bescherming van persoonsgegevens heeft geen absolute gelding, maar moet worden beschouwd in relatie tot de functie ervan in de samenleving. Deze Overweging is abstract geformuleerd. Om lokaal aan de slag te gaan met preventie en vroegsignalering is het belangrijk om een beleidsvisie op te stellen waarin staat wat het probleem is, op welke manier het aangepakt moet worden en waarom het daarbij noodzakelijk is om informatie te delen. Hierbij hoeft het wiel niet opnieuw uitgevonden te worden, maar kan gebruik worden gemaakt van de volgende visiedocumenten en bronnen:

- [Preventie met Gezag](#), Aanjaagteam Ondermijning (februari 2021)
- [Een pact voor de Rechtsstaat](#), Aanjaagteam Ondermijning (september 2020)
- [‘Stuur meer ambtenaren naar de frontlijn’](#), Binnenlands Bestuur (19 februari 2021)
- [Richting! Over het sturen op perspectief voor wijken](#), Verwey Jonker Instituut (mei 2021)
- [Very Young Offenders: Who are at Risk? A two-year follow-up study on the development of offending and related problems](#), Geluk, C.A.M.L. (2014)
- [Domeinoverstijgend samenwerken vanuit een brede blik op gezondheid in de regio](#), Institute for Positive Health (juni 2021)

- [Richtlijn voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan](#), Europees Parlement en de Raad (5 april 2011)
- Raad volksgezondheid en samenleving

Een paar zorgvuldigheidseisen van de AVG

Accountability

Als je informatie verwerkt, moet je je daarover kunnen verantwoorden.

Doelbinding

De allereerste vraag die je je daarom moet stellen is: Wat is het doel dat ik informatie over deze persoon wil delen/opvragen/in wil brengen in een casusoverleg?

Hierbij valt te putten uit twee bronnen:

- De professie/eigen expertise
 - Wetten en regels
- Te denken valt aan:
- *Europees Verdrag Rechten van de Mens*
Menselijke waardigheid staat centraal. Alle andere mensenrechten vloeien hieruit voort en moeten dus in hun onderling verband worden beschouwd en gewogen.
 - *Internationaal Verdrag Rechten van het Kind*
Bij alle maatregelen voor kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.
 - *Materiewetten*
Dit zijn de wetten waarin de taken voor de verschillende gemeenlijke domeinen zijn geregeld, zoals de Jeugdwet.

Data-minimalisatie

Alleen need to know-gegevens mogen gedeeld worden. Wat need-to-know-gegevens zijn, dienen professionals vanuit de eigen professie zelf vast te stellen. Soms is het echt nodig dat de context rond iemand wordt geschetst. Professionals moeten goed kunnen beargumenteren waarom ze informatie

delen. Het is belangrijk in een dossier vast te leggen wat af- en overwegingen waren om informatie te delen. De data die je met elkaar deelt, moet je kunnen verantwoorden.

Juistheid van gegevens

De gegevens die gedeeld worden, moeten juist zijn. Gegevens dienen vastgelegd te worden. Het is af te raden en niet nodig om personen anoniem te bespreken, omdat hierbij de kans bestaat dat niet duidelijk is om wie het nu precies gaat en personen met elkaar verward worden, tenzij dit gebeurt in het kader van bijvoorbeeld intervisie. Als personen besproken worden, maar er niks wordt vastgelegd, moet vertrouwd worden op het geheugen. Dit is niet wenselijk. Het is wel belangrijk om eerst beleid over het delen van gegevens te

maken. Een goede dossiervorming is dus cruciaal.

Grondslagen

In de AVG staan de volgende zes grondslagen voor het verwerken van persoonsgegevens:

1. U heeft toestemming van de persoon om wie het gaat;
2. Het is noodzakelijk om gegevens te verwerken om een **overeenkomst uit te voeren**;
3. Het is noodzakelijk om gegevens te verwerken, omdat u dit **wettelijk verplicht** bent;
4. Het is noodzakelijk om gegevens te verwerken om **vitale belangen te beschermen**;
5. Het is noodzakelijk om gegevens te verwerken om een **taak van algemeen belang of openbaar gezag** uit te oefenen (bestrijding van criminaliteit);
6. Het is noodzakelijk om gegevens te verwerken om uw **gerechtvaardigde belang** te behartigen.

De eerste grondslag is lastig bij de aanpak van criminaliteit. De eisen aan een geldige toestemming zijn:

- Betrokkene moet informatie ontvangen over te verwerken persoonsgegevens;
- Informatie moet zodanig zijn dat betrokkene de informatie kan begrijpen en consequenties kan overzien;
- Betrokkene moet volkomen vrij zijn om nee te zeggen;
- Nee mag geen nadelige gevolgen hebben;
- Betrokkene kan op elk moment toestemming weer intrekken.

De Autoriteit Persoonsgegevens zegt hier ook over:

Mag ik iemands persoonsgegevens verwerken als degene hiervoor toestemming heeft gegeven?

Nee, dat gaat in het sociaal domein vaak niet op. Toestemming is weliswaar een grondslag in de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG), maar hiervoor gelden speciale eisen. Daaraan kunt u in het sociaal domein meestal niet voldoen.

Artikel 6 van de AVG noemt toestemming van betrokkene als een grondslag voor de verwerking van persoonsgegevens. De betrokkene is degene van wie u persoonsgegevens verwerkt.

Deze toestemming moet dan wel vrij en ondubbelzinnig zijn. Dat betekent dat betrokkenen in vrijheid hun wil moeten kunnen uiten. Ook mag er geen twijfel zijn of betrokkenen hun toestemming hebben gegeven en voor welke specifieke verwerking zij dit hebben gedaan.

Afhankelijkheidsrelatie

Bij de uitvoering van publiekrechtelijke taken in het sociaal domein is er meestal een afhankelijkheidsrelatie tussen de betrokkenen en u als gemeente. Weigeren mensen toestemming voor het verwerken van hun gegevens, dan kan dat bijvoorbeeld gevolgen hebben voor een gewenste voorziening.

Daarom is er geen sprake van vrije toestemming in de zin van de AVG. Toestemming kan dan dus niet gelden als de grondslag voor de gegevensverwerking.

Grondslag 1 gaat bij de aanpak van criminaliteit dus vaak niet op. Het transparantie-beginsel is wel belangrijk. Dit is het recht om te weten wat er waar vastligt en wat wordt uitgewisseld tussen wie. Als het even kan, is de hoofdregel dat je gaat vertellen wat je gaat doen. Maar bij bestrijding van criminaliteit is transparant zijn niet altijd mogelijk. Bij situaties waarbij transparantie niet mogelijk is, biedt de AVG nog een uitwijk-mogelijkheid:

Geen informatie vooraf, geen inzage, indien nodig in verband met:

- voorkoming strafbare feiten (preventie om personen veilig te stellen en te voorkomen dat personen crimineel vaardig worden);
- belang bescherming van betrokkene (man die verplicht plantjes op zolder verbouwt, jongens in prostitutie die bang worden gemaakt);
- belang rechten en vrijheden van anderen (jezelf als professional, buurtbewoners).

Veiligheid van de gegevens

De vraag is:

- Hoelang wordt de informatie bewaard?
- Waar worden de gegevens opgeslagen?
- Wie hebben toegang tot de gegevens?
- Hoe is de beveiliging van de gegevens geregeld?

Governance

Om multidisciplinair te kunnen werken, moeten de verschillende partners afspraken maken over taken, rollen en verantwoordelijkheden. De organisaties moeten ook voor het delen van gegevens op orde zijn en de AVG op dezelfde manier hanteren.

Ook de politie kan gegevens uitwisselen met andere partijen.

- Bij structureel samenwerken geldt artikel 20 Wpg
- Bij incidenteel samenwerken (casusoverleggen) geldt artikel 19 Wpg

Paradigmawijzigingen

Er zijn paradigmawijzigingen nodig:

- Uit de eigen discipline: gegevens delen met degenen die betrokken zijn bij de zorg;
- Aandacht verschuiven naar een vroeger stadium, namelijk daar waar er zorgen zijn;
- Niets doen is ook een keuze waar men verantwoordelijk voor is.

Er moet integraal gewerkt worden, de schotten moeten weg om met elkaar de problematiek aan te pakken.

Subsidiariteit, proportionaliteit, doelmatigheid

Bij het uitwisselen van gegevens is het cruciaal om altijd op alle vlakken (zoals bij need to know-informatie, te betrekken partners, de aanpak) de af- en overwegingen te toetsen aan de hand van de volgende drie principes:

- Subsidiariteit: Is het de minst ingrijpende maatregel?
 - Proportionaliteit: Is er een verhouding tussen de maatregel en het doel?
 - Doelmatigheid: Is de meest geschikte maatregel getroffen?
- Het is belangrijk om goed te monitoren of de doelen behaald worden en te evalueren.

Meer informatie

Mr Jolanda J.A. van Boven
VAN BOVEN Juridisch Adviesbureau
info@vanbovenadvies.nl

ZICHT OP ONDERMIJNING

Wouter van Andel van het Centraal Bureau voor de Statistiek vertelde de deelnemers vanuit zijn rol als projectleider meer over het dashboard Zicht op Ondernijning. Het doel van het dashboard is om elke gemeente in Nederland extra inzicht te geven in lokale criminele fenomenen en patronen. Samen met andere partijen kunnen de gemeenten hiermee de bestrijding en preventie van ondermijnende criminaliteit versterken. Het dashboard komt voort uit een samenwerkingsverband tussen verschillende lokale en landelijke overheden, geïnitieerd door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Het proces

De verschillende overheden en de onderzoekers uit het samenwerkingsverband dienen onderzoeksvragen in. Deze worden geprioriteerd op basis van haalbaarheid en de

Wat is Zicht op Ondernijning?

Het dashboard Zicht op Ondernijning komt voort uit een samenwerkingsverband tussen verschillende lokale en landelijke overheden, geïnitieerd door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Via dit dashboard krijgt elke gemeente in Nederland extra inzichten in lokale criminele fenomenen. Samen met andere partijen kunnen zij hiermee de preventieve bestrijding van ondermijnende criminaliteit versterken.

[Lees meer over het dashboard](#)
[Bekijk ook de folder](#)

Analyses met CBS-data

In dit dashboard worden CBS-data gecombineerd met data van andere betrouwbare landelijke bronnen. Er worden analyses uitgevoerd binnen onderstaande vier thema's, die in de praktijk sterk met elkaar samenhangen. De getoonde gegevens zijn nooit herleidbaar naar individuele adressen, personen en bedrijven. Het dashboard wordt regelmatig geactualiseerd en aangevuld met extra data(bronnen) en nieuwe functionaliteiten.

- Misbruik van vastgoed
- Drugsproblematiek
- Verdachte transacties
- Brancheanalyses

Dit dashboard...

- ...maakt gemeenten bewust van lokale problemen en risico's.
- ...helpt (preventief) toezicht efficiënter in te zetten.
- ...kan via kansrijke zoekgebieden criminele activiteiten blootleggen.
- ...geeft handvatten voor preventiemaatregelen en beleid.
- ...kan gelegheidsstructuren in kaart helpen brengen.

[Bekijk ook de voorbeeldcases](#)

beschikbaarheid van data. Vervolgens worden de onderzoeksvragen een voor een onderzocht. De analyses worden uitgevoerd door een team van dertien data scientists van de Belastingdienst, de deelnemende gemeenten, ICTU en het LIACS (Universiteit Leiden), onder begeleiding van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Privacy

Er wordt gewerkt met microdata. Dit zijn zeer privacygevoelige gegevens. De gegevens worden bij binnenkomst bij het Centraal Bureau voor de Statistiek direct gepseudonimiseerd. De analyses worden allemaal binnen de beveiligde remote access omgeving van het CBS gedaan. Om het risico op onthulling van individuele gevallen zo beperkt mogelijk te maken, zijn de aantallen steeds afgerond op tientallen. Uitkomsten op basis van minder dan tien waarnemingen zijn onderdrukt. De outputcontrole wordt door minimaal twee medewerkers van het CBS gedaan.

Releases

Het eerste dashboard van Zicht op Ondernijning is gepubliceerd in december 2019. Sindsdien kent het dashboard steeds vier releases per jaar. De meest recente release (19 juli 2021) kent de volgende analyses:

- *Pand- en buurtkenmerken drugslabs en hennepkwekerijen*
Hoe de kenmerken zich tot een gemiddeld pand verhouden
- *Sociale netwerkanalyse voor jonge aanwas (drugs)*
Welke risicofactoren om in de drugscriminaliteit te raken komen vaker voor in de netwerken van verdachte jongeren?
- *Groepsanalyse verdachte transacties*
Mensen kunnen op verschillende manier betrokken raken bij verdachte transacties. Welke kenmerken zijn hiermee verbonden? Completer beeld van de personen die betrokken zijn geraakt bij een verdachte transactie.
- *Veroordeelde bedrijven/bestuurders/eigenaren*
Bedrijven/bestuurders/eigenaren die in het verleden veroordeeld zijn voor een delict, hebben een grotere kans om nog een keer veroordeeld te worden. In welke gemeenten en wijken zijn er veel bedrijven met veroordelingen? In welke branches veel veroordeelden?

Meer informatie

www.zichtopondernijning.nl

GEMEENTELIJKE PRAKTIJK ZICHT OP ONDERMIJNING

Metin Hakbilen, informatieadviseur bij de directie veiligheid van de gemeente Amsterdam, vertelde de deelnemers wat het dashboard Zicht op Ondernijning in de praktijk betekent voor de gemeente Amsterdam.

De gemeente Amsterdam gebruikt de inzichten op zowel strategisch als tactisch en operationeel niveau.

Strategisch:

- Agendasetting
- Focusgebieden selecteren
- Monitoring, bijvoorbeeld van branches (waterbedefferen)
- Inzicht in nieuwe fenomenen
- Effectstudies
- Inzichtelijk maken multiproblematiek
- Rapportage-omgeving (dashboard)
- (her)ijken van indicatoren en beleid (met nieuwe bril naar bestaand beleid kijken)

Tactisch/operationeel:

- Het laten doorsijpelen van de inzichten (proces van oefenen, fouten maken en evalueren)
- Indicatoren/inzichten aan de voorkant om aanvragen te prioriteren (vergunningen/subsidies en andere beschikkingen)
- RIEC-werkgroepen (bijvoorbeeld misbruik van ondernemingen/woningen, handhavingsknelpunt zoals de Wallen, stadsdelen)
- Gebiedsbeelden